

lok érdekében döntés született arról, hogy a jövőben az IDEA a különböző nemzetközi vagy regionális (több szomszédos országot érintő) projektek szakmapolitikai-szervezeti támogatására (nem finanszírozására!) fordítja energiái nagy részét. Döntés született arról is, hogy e projektek koordinálását, szakmai felügyeletét egy hamarosan felállítandó nemzetközi projekt-bizottság fogja ellátni.

Ugyancsak döntés született arról is, hogy az IDEA jobban nyit az ifjúsági és diákszínház iránt is, és e tevékenységet ismét csak egy nemzetközi bizottság fogja koordinálni. (Bár még mindkét bizottság összetétele kérdéses, és az egyes bizottsági posztokra számos jelentkező volt, hazai eredményeink képviselője céljából én magam a projekt-, míg Adél az ifjúsági színházi bizottság tagságára pályáztunk.)

A vezetőség megválasztása a leadott jelölések és titkos szavazás eredményeképpen a következő eredménnyel zárult:

Elnök: *Dan Baron Cohen* (Brazília)

Alelnök: *Liliana Galván* (Peru)

Titkár: *Robin Pascoe* (Ausztrália)

Kincstárnok: *Ramoule Maharajasjali* (India)
Titkárságvezető: *Richard Sells* (Ausztrália)
Publikációs igazgató: *Laura McCammon* (USA)

Kongresszusfelelős: *Mok Chu Yi* (Hong Kong)
Költségvetési bizottság: *Larry O'Farrell* (Kanada),
Aud Berggraf Sæbo (Norvégia)

Közgyűlési bizottság: *Vlado Krusić* (Horvátország),
Tintti Karppinen (Finnország)

Szolidaritási bizottság: *Åsa Petersen* (Svédország)

Bár ez csupán bizakodó magánvélemény, úgy vélem és remélem, hogy a most megválasztott vezetőség hitelesen tudja majd képviselni a szervezet fentiekben említett demokratizálásához, a valóban szakmai alapon végzett munka támogatásához kötődő céljainkat. Ha pedig ez valóban így lesz, akkor minden anyagi és szervezési nehézség ellenére érdemes és szükséges minél nagyobb számban megjelenünk a következő kongresszuson, hogy megmutassuk: a magyar drámatanárok és színházi nevelési szakemberek tudása csakugyan ott van a világ élvonalában.

Színházpedagógiai tapasztalatok Németországban

Szőts Kinga

A következő beszámoló a drámapedagógiának egy, a színházhoz kötődő formáját mutatja be, amelynek gyakorlatával a szerző Németországban ismerkedett meg. Mivel ennek a formának Németországban külön neve van, mégpedig „Theaterpädagogik” (színházpedagógia), én is ezt az elnevezést használom. Ez a rendszer a felnövekvő színészgenerációk kinevelésében éppúgy közreműködik, mint abban, hogy a fiatalok megismerjék és megszeressék a színházat, maguk is részt vegyenek a művészi folyamatok alakításában, valamint a színház eszközeinek és módszereinek segítségével felfedezzék és fejlesszék személyiségüket, kreativitásukat, közösségi kompetenciájukat.

Németországban ma közel 100 intézményben képeznek színházpedagógusokat, teljesen egységes képzési rendszer azonban még nem létezik. Főiskolák, egyetemek, különböző társaságok, szociálpedagógiai intézetek gondoskodnak a szakma utánpótlásáról. Attól függően, hogy milyen rendszerben, nappali tagozaton vagy munka mellett, alap- vagy továbbképzésként végzi valaki színházpedagógiai tanulmányait, változnak a képzés időbeli, anyagi, helyi, tárgyi körülményei, követelményei.

A színházpedagógus feladatait körülbelüli fontossági sorrendbe állítva és a *Drezdai Állami Színházra* koncentrálva mutatom be, ahol 2003/2004-ben 10 hónapos gyakorlaton vettem részt.

A színházlátogatást előkészítő illetve azt követő foglalkozások

A színházpedagógus elvileg a színház minden darabjához felajánlja, hogy iskolai osztályok számára előkészítő illetve feldolgozó foglalkozást tart azokhoz. Erről a tanárok a színházpedagógiai programfüzetből vagy a színház internetes oldaláról értesülhetnek, valamint nagy szerepe van a minden hónapban szétküldött információs leveleknek is, melyeken keresztül az erre jelentkező érdeklődők mindig friss információkat kapnak a legújabb darabokról, azok tematikájáról. A foglalkozások időtartama kb. 90 perc, legkorábban egy héttel a színdarab megtekintése előtt, illetve színházlátogatás utáni foglalkozás esetén legkésőbb egy héttel azután érdemes őket megtartani.

A színházpedagógus csak azokhoz a darabokhoz állít össze előkészítő illetve feldolgozó órát, amelyekhez kéri. A múlt évadban a *Drezdai Állami Színház* kb. negyven darabot játszott, ezek közül mi tizenötöt dolgoztunk. A foglalkozások ingyenesek, az iskolákra nézve az egyetlen feltétel az, hogy valóban megte-

kintik az előadást. A legtöbbször természetesen azokat a darabokat készítettük elő, amik a tanterv részét képezik, így Schiller *Haramiák*, Brecht *Galilei élete*, illetve Lessing *A bölcs Nathan* c. drámáját.

A *Drezdai Állami Színház* nagyrészt olyan darabokat játszik, amelyek 9-10. osztálytól ajánlhatók. A fiatalabb korosztály színházi neveléséért az ugyancsak drezdai *Fiatal Generáció Színháza* érez felelősséget. Egy állami színház nem tarthatja elsődleges szempontnak, hogy olyan darabokat játsszon, amit majd biztosan szívesen megnéznének a fiatalok. A *Drezdai Állami Színháznak* is megvannak a saját művészi, társadalmi, esetenként politikai irányvonalai, céljai. Azonban szerencsére minden évben felvesznek egy, a tantervben is szereplő színművet a repertoárba, amit aztán néhány évadon keresztül folyamatosan játszanak. Visszatérve az előkészítő órákra, azok minden esetben egy 10-15 perces bemelegítő résszel kezdődnek. Ezt követi a darab tematikáját feldolgozó rész, amelyben a diákok improvizáció, szerepjáték, szoborszínház stb. segítségével foglalkoznak a mű konfliktusaival, szereplőivel, tartalmával, főbb problémáival. Fontos, hogy a foglalkozás nem csupán a művet, hanem a színház saját interpretációját ismerteti meg a résztvevőkkel. Mivel a foglalkozások minden esetben tartalmaznak idézetekre, fotókra avagy a szituáció meghatározására épülő csoportos improvizációkat, a diákoknak lehetőségük nyílik a darab tematikáján elgondolkozni, azt kreatív, játékos formában magukévá tenni, saját életükre levetíteni. Nem erőltetünk rájuk egy mindennek felett álló és egyedül érvényes értelmezést, saját tapasztalataikból, világnézetükből, személyiségükből kiindulva meríthetnek a műből és az azzal való foglalkozásból új tapasztalatokat, új szempontokat. Megpróbáljuk őket érzékenyebbé tenni egy esetleg teljesen idegen világ alakjainak tettei, érzései, indítékai, sorsa iránt, illetve megmutatni nekik, hogy több száz évvel ezelőtt írt darabok is vehetnek fel örök kérdéseket.

Színházlátogatás utáni foglalkozásból legtöbbször a *Galilei életé*-hez, a *Haramiák*-hoz és a *Rómeó és Júlia*-hoz tartottunk. Ezeknél a foglalkozásoknál már nem lehet annyira szabadon asszociálni, hiszen a színházlátogatás menthetetlenül leszűkíti a nyitott kérdések sorát. Itt a bemelegítés után annak megtárgyalására kerül sor, hogy mi tetszett, mi nem, miért, a színpad-e vagy a színészi játék, mit nem értettek, jutott-e eszükbe valami a darab közben... Ez többnyire körben-ülő, beszélgetős formában, egy-egy játékos elemmel, improvizációval fűszerezve zajlik.

Szemléltetésként röviden leírom Schiller Haramiák c. művének előkészítő óráját:

Bemelegítés (koncentráció-fejlesztő, a színészi munkaformákra ráhangoló játékok)

- Tapskör, először egy irányba, majd mindkét irányba több taps körbeadásával, irányváltoztatással is, végül irányváltoztatás nélkül, minél gyorsabban, többször körbefuttatva.
- Te!-Én?-Igen!-Nem! – játék. Ezt a párbeszédet ismételjük körben állva többször, különböző érzelmi töltettel. Akit megszólítottak, az szólítja meg a következőt.
- Ugyanez, csak nem beszéddel, hanem egy labda átadásával, vagyis oda kell menni valakihez a körben, és átadni a labdát, itt a testnek kell az érzelmi állapotot kifejeznie.
- Labda-háló, *A* dobja a labdát *B*-nek, majd *B* *C*-nek, *C* *D*-nek... *Z* *A*-nak, a labda mindig ezen az útvonalon közlekedik, majd több labda kerül játékba, ügyes osztályoknál akár 10-12, majd a játékvezető újból begyűjti őket.
- Asszociációkör labdadobálással a „rablók” fogalomhoz.

Tematikus rész

- Hat csoportra osztjuk az osztályt, háromnak az a feladata, hogy kiáltványt írjon rablóbanda tagjainak toborzására, hiszen ők egy rablóvezér, de nincsen bandájuk, a másik három pedig bandaként keres rablóvezért. Öt perc, utána felolvassák a kiáltványokat.
- Négy csoportot alakítunk, ezeknek 10-15 perc idejük van egy-egy improvizációt előkészíteni, melyben egy rablóbandát alakítanak. A kikötés csak annyi, gondolják át, hogy egy rablóbanda általában fiatalabb, társadalmon kívül álló emberekből áll, van egy vezére és valami illegális dolgot művel. (Ilyenkor a 10. osztályosok néha túszul ejtik a köztársasági elnököt vagy felrobbantják egy politikus repülőgépet...) A jeleneteket aztán eljátsszák egymásnak.
- Rövid játékvezetői monológ arról, hogy amit most csináltak, az nem volt más, mint koncepciókeresés egy régi darabhoz, ami ebben az esetben azért fontos, mert a drezdai színház kissé feldúsította Schiller szövegét egy-egy Marx, Che Guevara, Ulrike Meinhoff, Gudrun Ensslin, illetve ATTAC-kiáltványokból származó mondattal, vagyis modernizálták és egyben politizálták a darabot.
- Mindenkinek egy egymondatos idézet kiosztása, amivel aztán szétszóródnak a teremben, majd egyesével odamennek valakihez, odamondják annak mondatukat, a megszólított saját mondatával válaszol, majd ő megy tovább egy új emberhez. Aki már volt megszólított is és megszólított is, az leülhet.
- Az idézetekhez egy másik játék, hogy körben állva, mintha egy demonstráción lennénk, elkezdünk

ütemesen trappolni, erre az ütemre kell sorban mindenkinek ráskandálnia a saját mondatát, amit a társaság ugyanebben a ritmusban kell megismételjen.

- Végül 2-5 fős csoportokra osztjuk a társaságot, és előre elkészített cédulákra írt szituációkat osztunk ki nekik – a dráma történetét, erősen rövidített formában, a főbb fordulópontokra, konfliktusokra koncentrálva. Ezt kell 10-15 perces felkészülés után eljátszaniuk, a játékvezető mindig felolvassa a következő szituációt.

Projektnapok

Itt egy olyan programról van szó, ami tulajdonképpen ugyanazt a célt szolgálja, mint egy előkészítő illetve feldolgozó óra, úgy is épül fel, csak el van nyújtva egy, két, vagy három napra. Hosszabb lehet a bemelegítés, több improvizáció fér bele a tematikus részbe, mélyebbre lehet ásni a darabban... Az osztály általában az előkészítő foglalkozás napján tekinti meg az előadást, a feldolgozó órára következő nap kerülhet sor.

A program tartalmaz még egy kötetlen beszélgetést a rendezővel, a dramaturggal és esetleg színészekkel, ahol a diákok feltehetik kérdéseiket. A színházpedagógus ezen kívül körbevezeti az osztályokat a színházban, mesél annak történetéről, bemutatja a színpad szerkezetét, valamint a műhelyeket, ahol a kosztümök, dekorációk és díszletek készülnek.

Tanári továbbképzések

A tanári továbbképzések annyiban különböznek a projektnapoktól, hogy nem diákok, hanem tanárok vesznek részt rajtuk. Időtartamuk, felépítésük hasonló, ugyanúgy a színházpedagógia termében kerülnek megrendezésre. A tanári továbbképzések fő célja, hogy a résztvevők saját tapasztalatokat szerezve később maguk is alkalmazzák a drámapedagógia elemeit tantárgyuk tanítása során. A múlt évadban a *Galilei életéhez* tartottunk egynapos továbbképzéseket, valamint ismét megrendezésre került a *Pedagógusok Színházi Napjai*, melynek programját röviden összefoglalnám:

Február 10. kedd:

10.00-12.30: beszélgetés a *Drezdai Állami Színház* intendánsával, ismerkedés, bemelegítő játékok

12.30-13.30: ebédszünet

13.30-16.00: előkészítő foglalkozás Musil *Törless* c. művéhez

20.00: a *Törless* megtekintése a *Várszínházban*

Február 11. szerda:

09.45-11.00: beszélgetés a *Törless* rendezőjével és dramaturgjával

11.00-14.00: Peter Weiss *A vizsgálat* c. drámája 2. főpróbájának megtekintése a színházban

14.00-15.00: ebédszünet

15.00-16.00: beszélgetés a színház fotográfusával

20.00: Fausto Paravidino *Genua 01* c. drámájának megtekintése a *Várszínházban*

Február 12. csütörtök:

10.00-11.30: feldolgozó foglalkozás a *Genua 01*-hez

11.30-12.30: beszélgetés a *Genua 01* dramaturgjával

12.30-13.30: ebédszünet

13.30-15.00: előkészítő foglalkozás Schiller *Haramiák* c. művéhez (ezt én tartottam)

15.15-16.30: beszélgetés *A vizsgálat* dramaturgjával

19.30: a *Haramiák* megtekintése a színházban

Február 13. péntek:

10.00-10.45: feldolgozó foglalkozás a *Haramiák*-hoz

11.00-12.30: Thomas Bernhard műveiből olvas a színház egyik színésze

12.30-13.00: a továbbképzés közös értékelése

Színházi műhelyek

Ezek a műhelyek olyan 15-25 éves fiatalok vesznek részt, akiket érdekel a színház, és akik maguk is szívesen játszanak. Itt nem osztályokról van szó, hanem az egész városból, a középiskolákból és egyetemekről érkező fiatalokról. Jelentkezni általában azok közül a diákok közül szoktak a legtöbben, akik kapják az információs levelet. A program egy három órás előkészítő foglalkozásból és az ezt követő közös színházlátogatásból áll.

Tanári törzsasztal

A tanároknak minden színházi bemutató előtt lehetőségük nyílik arra, hogy megtekintsék az új darab főpróbáját. Erre előzetesen jelentkezniük kell, megfelelő számú érdeklődő esetén ugyanis a dramaturg bevezetőt tart, ahol beszél a mű irodalomtörténeti háttéréről, az íróról, az előadás koncepciójáról. A törzsasztal célja, hogy a tanárok még a bemutató előtt megismerkedhessenek az előadással, és eldönthessék, érdemes-e azt osztályaikkal megtekinteni.

Színjátszó körök

Három színjátszó kör működik a *Drezdai Állami Színház*ban, a Játszóklub I. 12-15 éveseknek szól, a Fiatalok Klubja 16-22 éveseknek, a Játszóklub II. 22 éven felülieknek.

A Fiatalok Klubja kötődik a legszervezesebben a színházhoz, ez követeli meg tagjaitól a legtöbb időt és elhivatottságot. A dramaturg szerepét minden esetben a színházpedagógus vállalja magára, rendezőt azonban a színházon kívülről szerződtetnek. Ebben a klubban 30-40 fiatal játszik. A rendező nagyon szigorúan számon kéri a jelenléteket és azt, hogy a fiatalok komolyan vegyék a színjátszó körben folyó munkát, hiszen ennyi emberrel másként nem is lehetne dolgozni. Ezek közül a fiatalok közül többen is szeretnének színészi pályára menni, nekik külön jót tesz, ha megismerkednek a próbafolyamat keménységével, és megtapasztalják, a színészet nem csak arról szól, hogy ők szépen kibontakoztatják tehetségüket, amihez a közönség minden esetben lelkesen tapsol. A bemutásra kerülő színdarab lehet közösen írt, improvizációkból született, vagy ismert mű. Nyáron hat kiválasztott Fiatalok Klubja egy országos találkozón vehet részt.

A színjátszó körök a színházpedagógia termében vagy a színház legnagyobb, stúdiószínpadként is üzemelő próbászínpadán adják elő darabjaikat.

„Nyílt Színpad” színházi fesztivál

Ez a fél napos fesztivál évente egyszer kerül megrendezésre. Jelentkezni bármely amatőr színházi vagy táncsoportnak lehet, korhatár nélkül. Általában nem kerül sor válogatóra, bár a múlt évad fesztiválján résztvevő 30 csoport már súrolta a felső határt. A produciók maximum 10 percesek lehetnek, műfaji korlátozás nincs, viszont minden évben adott egy mottó, amihez valamilyen szinten kapcsolódnia kell az előadásnak. A fesztivál nem verseny, lényege, hogy a résztvevők a színház nagyszínpadán léphetnek fel, amire máskor nem lenne lehetőségük. A csoportok ki kell töltsenek egy technikai kérdőívet, amiben megjelölik a kellékekre, díszletre, hangosításra, világosításra irányuló igényeiket. A színházpedagógus ezek alapján külön mappát készít az ügyelőnek, valamint a színpadért, a hangosításért, a világosításért felelős technikusoknak. Minden csoportnak van egy segítőtje, általában a színjátszó körökből jelentkeznek erre a feladatra az erősebb idegrendszerűek.

Mobil színházi produkció

Klamm háborúja a címe annak a színdarabnak, amelyet a színház egyik színésze immár harmadik éve játszik különböző iskolákban. Egy monodramáról van szó, mely a tanár-diák kapcsolat tragikumát mutatja be, ebből a szempontból rendkívül alkalmas az iskolai keretek közötti bemutatásra. Az előadást, mely 45 percig tart, minden esetben egy ugyancsak egy iskolai óra hosszúságú beszélgetés követi, melyet a színházpedagógus vezet. A mű egy kortárs német drámaíró alkotása, ősbemutatójára kilenc évet kellett várni, mert a színházak nem merték magukra vállalni a darab provokatív őszinteségét, amellyel mélyen gyökerező problémákat érint. Ma Németországban 60 színház játssza mobil produkcióként.

„Olvasóidő”

Ez a program azoknak szól, akik szívesen ismerkednek meg új művekkel, szívesen járnak színházba, de nem akarnak színészkedni, játszani. Ha olyan kortárs vagy ismeretlen darab kerül színpadra, amit nehéz vagy lehetetlen könyvesboltban illetve könyvtárban beszerezni, annak szövegkönyvét a színházpedagógus elkéri a dramaturgtól, és az *Olvasóidő*-re jelentkezett érdeklődő fiatalokkal közösen, váltakozó szereposztásban elolvassák. A mű színpadra állításával kapcsolatos ötletek megbeszélése, illetve az íróról, a darab háttéréről, az előadás koncepciójáról adott információk zárják a programot.

Gyűjtőmappa

A színházpedagógus az eziránt érdeklődő tanárok számára összeállít egy mappát a kívánt színdarabhoz, amelyben információk, szövegek találhatóak az íróról és koráról, a mű keletkezéséről, történetéről, szereplőiről, konfliktusairól, valamint a helyi újságokban megjelent kritikák a színház előadásáról. Egy ilyen mappa 20-50 oldal terjedelmű, a szövegek különböző könyvekből származnak. Célja, hogy főleg kevésbé ismert művek esetében megkönnyítse az azok tárgyalásához szükséges anyaggyűjtést.

Végül megadok néhány internetcímet a németül tudóknak, ahol további információkat olvashatnak a témáról:

www.buehnenverein.de/berufe; www.but.bkj.de; www.bag-online.de

(És ha a szerzőhöz van kérdése valakinek, akkor a levelezési címe a szerkesztőségben...)

Amerikából jöttem...

...híres mesterségem címe: magyar drámapedagógus

A csillagok szerencsés állásának köszönhetően ez év nyarát az Amerikai Egyesült Államokban, közelebről New Yorkban tölthettem. Bár élnek kint rokonaim, kiutazásom elsődleges célja mégsem az ő meglátogatásuk volt, hanem az, hogy részt vegyek az egyik legnagyobb helyi egyetem, a New York University (NYU) művészeti tanszékének kurzusán.

Ez egy hathetes nyári egyetemi tanfolyam volt, melynek címét nehéz lenne magyarra lefordítani, de lényegét tekintve New York színházi életének struktúráját, szokásait és persze sokszínűségét igyekezett a hallgatóknak bemutatni. A hallgatók, azaz mi, kilencen voltunk – zömében amerikai egyetemisták, akik ily módon kívánták gyarapítani credit pontjaikat, egy Angliában tanuló német fiú, egy dél-koreai lány és jómagam pedig a külföldi kisebbséget alkottuk. A résztvevők kb. fele egyébként is színházzal foglalkozott: színészetet és rendezést tanulnak, akadtak azonban érdeklődő laikusok is, s ez a vegyes összetétel még izgalmasabbá, elevenebbé tette a beszélgetéseket.

A kurzus keretein belül hetente kétszer vettünk részt szemináriumi órákon: ilyenkor beszélgettünk az előzőleg látott előadásokról, elemeztünk bizonyos elméleti szövegeket, időnként videós anyagokat is. A heti másik két alkalom foglalta magába a színházlátogatásokat. Professzorunk (Edward B. Ziter színház-történész) nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy minél többféle színházban minél többféle műfajú előadást tekinthessünk meg. A közösen megtekintett tizenegy előadás ily módon elég átfogó képet nyújtott N.Y. színházi szerkezetéről, szokásairól, a művészi színvonal állapotáról, és nem utolsósorban a közönség sokféleségéről.

Az alábbiakban igyekszem néhány tanulságos és érdekes részletről beszámolni:

Színházi struktúra, színházi szokások és képzés

A város neve hallatán valószínűleg sokaknak rögtön a Broadway, és az ottani musical-dömping jut eszébe. Természetesen az asszociáció nem véletlen: valóban itt található a világ egyik legnagyobb musical központja, de tévedés lenne a Big Apple színházi kultúráját csak ezzel azonosítani. A várost járva, a témába vágó hírekre figyelve rengeteg jó és színvonalas musical előadásról hallani (s persze csapnivalóan rosszakról, elnyűttekről is), óriásplakátjaikat és fényreklámjaikat nehéz volna nem észre venni, de mindez még így is csak egy szelete a színházi piacnak. A hat hét alatt mi történetesen egyetlen nagy musical-t sem láttunk, s túl a dolog anyagi vonzatán, kurzusvezetőnk részéről szándékosságot véltünk ebben felfedezni. (Mielőtt a sznobság vádját vonnám fejemre, gyorsan megemlítem, hogy egy musicalt szerettem volna megnézni, de nem sikerült. Az Óz-történetet feldolgozó Wicked című előadásról van szó, ami az idej sláger arra felé, éppen ezért nem jutottam be rá.)

Nézzük tehát, miféle színházak, előadások léteznek még. Beszélnek Broadway, Off-Broadway, és Off-Off-Broadway produkciókról. Talán meglepő, de mindennek semmi köze az adott színház földrajzi elhelyezkedéséhez. Az elnevezés a nézőszámtól függ. A Broadway produkciók 1500-3000 nézőt ültetnek székbe, a következő kategória az 500-1500 közötti létszámra értendő, a harmadikba pedig az 500-nál kevesebb nézőt számláló előadások tartoznak.

A nagy musicalek tehát ezért mind Broadway produkciónak számítanak, hiszen tényleg a város legnagyobb és technikailag legfelszereltebb színházaiban kerülnek bemutatásra. De Broadway előadás volt a Times Square közelében játszott Sly Fox is, Ben Jonson Volpone című vígjátékának XIX. századba átültetett feldolgozása. Ez volt a legrosszabb kint látott előadás, bár a filmekből itthon is (talán) ismert Eric Stoltz parádés volt benne.

Mivel Amerikában a színház teljesen piaci alapon működik, a jegyeladásból származó bevétel fontos része a színházak költségvetésének. Mindebből logikusan következik, hogy a legtöbb produkciónak érde-